

Albert Einstein: *Γιατί Σοσιαλισμός;*

Το άρθρο αυτό του δημιουργού της Σχετικότητας και μεγάλου ανθρωπιστή, δημοσιεύτηκε ακριβώς πριν από 45 χρόνια (Μάιος 1949). Το αναδημοσιεύουμε εδώ επειδή πιστεύουμε ότι διατηρεί όλη την επικαιρότητά του.

Νομιμοποιείται, άραγε, κάποιος μη ειδικός σε οικονομικά και κοινωνικά θέματα να διατυπώσει απόψεις για το σοσιαλισμό; Πιστεύω, ναί!, για πολλούς λόγους.

Ας δούμε πρώτα το ερώτημα από επιστημολογική άποψη. Ίσως φαίνεται ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικές μεθοδολογικές διαφορές μεταξύ αστρονομίας και οικονομικής επιστήμης: και στις δύο αυτές περιοχές, οι επιστήμονες προσπαθούν να ανακαλύψουν νόμους γενικής αποδοχής για ένα σύνολο φαινομένων ώστε να τα συνδέσουν μεταξύ τους με τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια. Και όμως, στην πραγματικότητα υπάρχουν βαθιές μεθοδολογικές διαφορές. Η ανακάλυψη γενικών οικονομικών νόμων δυσχεραίνεται από το γεγονός ότι τα παρατηρούμενα οικονομικά φαινόμενα επηρεάζονται συχνά από πολυάριθμους παράγοντες, ώστε να είναι πολύ δύσκολη η εκτίμησή τους. Συγχρόνως, οι οικονομικές εμπειρίες που έχουν συσσωρευτεί από την αρχή της λεγόμενης πολιτισμένης περιόδου της ανθρώπινης ιστορίας είναι - όπως όλοι γνωρίζουμε - βαριά επηρεασμένες και περιορισμένες από αιτίες κάθε άλλο παρά οικονομικές στη φύση τους. Για παράδειγμα, τα μεγαλύτερα έθνη της ιστορίας οφείλουν την ύπαρξή τους σε κατακτήσεις. Οι κατακτητές εγκαθίσταντο, νομικά και οικονομικά, ως προνομιούχα τάξη της κατακτημένης χώρας. Κατελάμβαναν τη γη της οποίας γίνονταν μονοπωλιακά κύριοι και όριζαν από τους ίδιους ένα "ιερατείο". Αυτοί, ελέγχοντας την εκπαίδευση, μετέτρεπαν τον ταξικό διαχωρισμό της κοινωνίας σε ένα μόνιμο καθεστώς και δημιουργούσαν ένα σύστημα αξιών μέσα στο οποίο παρέμεναν από τότε οι άνθρωποι - σε μεγάλο ποσοστό ασυνείδητα - καθοδηγημένοι ως προς την κοινωνική τους συμπεριφορά.

Η ιστορική αυτή παράδοση δεν έχει παλιώσει!: καθόλου δεν έχουμε ξεπεράσει αυτό που ο Thorstein Veblen ονόμασε "αρπακτική φάση" της ανθρώπινης εξέλιξης. Τα πραγματικά οικονομικά γεγονότα ανήκουν ακόμη σε αυτήν τη

Το άρθρο αυτό παραχωρήθηκε από τον Einstein στην αμερικανική επιθεώρηση Monthly Review για το πρώτο τεύχος της (Μάιος 1949)

φάση, και επομένως οι νόμοι που εξάγονται δεν θα έχουν εφαρμογή σε άλλες φάσεις. Επειδή, λοιπόν, ο αληθινός σκοπός του σοσιαλισμού είναι ακριβώς να ξεπεράσουμε και να προχωρήσουμε πέρα από την αρπακτική φάση της ανθρώπινης εξέλιξης, η οικονομική επιστήμη - όπως είναι σήμερα - λίγο μόνο φως μπορεί να ρίξει στη σοσιαλιστική κοινωνία του μέλλοντος.

Επιπλέον, ο σοσιαλισμός είναι προσανατολισμένος προς έναν κοινωνικό-ηθικό στόχο. Όμως η επιστήμη δεν δημιουργεί τους στόχους - και ακόμη λιγότερο μπορεί να κάνει τους ανθρώπους να τους ενστερνισθούν. Το περισσότερο που μπορεί να κάνει η επιστήμη είναι να δώσει τα μέσα με τα οποία θα επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι. Ο προσδιορισμός τους γίνεται από κάποιες προσωπικότητες με ανώτερα ηθικά ιδανικά και - εφόσον οι στόχοι αυτοί δεν είναι θνησιγενείς αλλά ζωντανόι και ρωμαλέοι - στη συνέχεια υιοθετούνται από αναρίθμητους ανθρώπους οι οποίοι, σχεδόν υποσυνείδητα, καθορίζουν την αργή εξέλιξη της κοινωνίας.

Οι προηγούμενοι λόγοι πρέπει να μας κάνουν προσεκτικούς, ώστε να μην υπερεκτιμήσουμε την επιστήμη και τις μεθόδους της, όταν αντιμετωπίζουμε ανθρώπινα φαινόμενα. Έτσι, δεν πρέπει να δεχτούμε ότι μόνον οι ειδικοί δικαιούνται να διατυπώνουν απόψεις πάνω σε κοινωνικά προβλήματα.

Από παντού ακούγονται φωνές τον τελευταίο καιρό ότι η κοινωνία περνά μια κρίση, ότι η σταθερότητά της διασαλεύεται. Χαρακτηριστικό της κατάστασης αυτής είναι ότι τα άτομα δείχνουν αδιαφορία, ακόμη και εχθρότητα, προς την κοινωνική ομάδα - μικρή ή μεγάλη - στην οποία ανήκουν. Ας μου επιτραπεί, για να φανεί καλύτερα τι εννοώ, να αναφερθώ σε μια προσωπική μου εμπειρία.

Συζητούσα πρόσφατα με έναν ευφυή και καλοπροαίρετο άνθρωπο για την απειλή ενός άλλου πολέμου - ο οποίος, κατ' εμέ, θα απειλήσει σοβαρά την ίδια την ύπαρξη της ανθρωπότητας - και παρατήρησα ότι μόνον ένας υπεράνθρωπος οργανισμός θα μπορούσε πια να μας προστατεύσει από έναν τέτοιο κίνδυνο. Στο σημείο αυτό ο επισκέπτης μου είπε ήσυχα και ψυχρά: "Γιατί είσθε τόσο αντίθετος στην ιδέα της εξαφάνισης του ανθρωπίνου είδους;"

Είμαι βέβαιος ότι πριν εκατό χρόνια κανείς δεν θα έκανε μια τέτοια δήλωση με τόση ελαφρότητα! Εκφράζει έναν άνθρωπο που μάταια προσπάθησε να επιτύχει την εσωτερική του ισορροπία, και, λίγο-πολύ, έχει χάσει και κάθε ελπίδα γι' αυτό. Είναι η έκφραση μιας μοναξιάς, μιας οδυνηρής απομόνωσης, από την οποία τόσοι άνθρωποι υποφέρουν στην εποχή μας. Τι φταίει, λοιπόν; Υπάρχει, άραγε, διέξοδος;

Εύκολα διατυπώνει κανείς τέτοιες ερωτήσεις, όμως δύσκολα μπορεί να τις απαντήσει με κάποια βεβαιότητα! Θα το προσπαθήσω πάντως, όσο μπορώ καλύτερα, μολονότι γνωρίζω καλά ότι τα συναισθηματά μας και οι προσπάθειές μας παρουσιάζουν συχνά αντιφάσεις και ασάφειες - και ακόμη είναι αδύνατο να διατυπωθούν σε μορφή απλή και εύληπτη.

Ο άνθρωπος είναι, συγχρόνως, μοναχικό και κοινωνικό ον. Στο μέτρο που είναι μοναχικός, ζητά να προστατεύσει το πρόσωπό του, και τους πιο πλησίον του, τείνοντας να ικανοποιήσει τις δικές του επιθυμίες και να αναπτύξει τις δικές του τάσεις. Στο μέτρο που είναι κοινωνικός, ζητά να πάρει αναγνώριση και συμπάθεια από τους ομοίους του, να συμμετέχει στις ευχαριστήσεις τους, να τους παρηγορεί στις λύπες τους και να βελτιώσει τις συνθήκες της ζωής τους.

Η ύπαρξη των διαφορών αυτών τάσεων, συχνά αντιφατικών, αρκεί να εξηγήσει τις ιδιαιτερότητες του χαρακτήρα ενός ανθρώπου, ενώ ο συγκεκριμένος συνδυασμός τους καθορίζει το μέτρο της εσωτερικής ισορροπίας του ατόμου και τη συμβολή του στο καλό της κοινωνίας. Είναι ενδεχόμενο η σχέση ανάμεσα στις δύο αυτές αντίρροπες τάσεις να καθορίζεται, στο σύνολό της, από κληρονομικά αίτια. Εντούτοις, η προσωπικότητα που τελικά αναδύεται διαμορφώνεται κατά μεγάλο μέρος από το περιβάλλον όπου το άτομο αναπτύσσεται, από τη δομή της κοινωνίας μέσα στην οποία μεγαλώνει, από τις παραδόσεις αυτής της κοινωνίας και από το πώς εκτιμώνται οι διάφοροι τύποι συμπεριφοράς.

Για ένα άτομο, η αφηρημένη έννοια της “κοινωνίας” σημαίνει το σύνολο των σχέσεών του - άμεσων και έμμεσων - με τους συγχρόνους του, αλλά και με όλους τους ανθρώπους των προηγούμενων γενεών. Το άτομο είναι ικανό να σκέπτεται, να αισθάνεται, να εργάζεται και να προσπαθεί. Εξαρτάται όμως έτσι από την κοινωνία - φυσιολογικά, διανοητικά και συναισθηματικά - ώστε είναι αδύνατο να σκεφτεί ή να κατανοήσει τον εαυτό του έξω από το κοινωνικό πλαίσιο. Η κοινωνία είναι αυτή που του προμηθεύει την τροφή, τα ρούχα, τη στέγη και τα εργαλεία της δουλειάς του, αλλά και τη γλώσσα, τις μορφές της σκέψης και της ουσίας του περιεχόμενου της σκέψης. Ολόκληρη η ζωή του βασίζεται στην εργασία και στα επιτεύγματα από τις μυριάδες των ανθρώπων του χθες και του σήμερα - αυτών που βρίσκονται πίσω από τη μικρή λέξη “κοινωνία”.

Γίνεται, λοιπόν, φανερό, ότι η εξάρτηση του ατόμου από την κοινωνία είναι ένα αναπόφευκτο φυσικό γεγονός - όπως ακριβώς στις κοινωνίες των μερμηγκιών ή των μελισσών. Εντούτοις, ενώ όλες οι διαδικασίες στη ζωή των μερμηγκιών και των μελισσών καθορίζονται, μέχρι την ελάχιστη λεπτομέρεια, από άκαμπτα κληρονομικά ένστικτα, τα κοινωνικά πρότυπα και οι αμοιβαίες σχέσεις μεταβάλλονται ταχύτατα και εύκολα. Η μνήμη, η ικανότητα για νέους συνδυασμούς, το χάρισμα της προφορικής επικοινωνίας, προέρχονται στους ανθρώπους από εξελίξεις οι οποίες δεν υπαγορεύθηκαν από βιολογικές ανάγκες. Οι εξελίξεις αυτές εκδηλώνονται μέσα στην παράδοση, στη φιλολογία, στις κοινωνικές δομές, στα επιστημονικά και τεχνικά επιτεύγματα, στα έργα της τέχνης. Αυτό εξηγεί πώς, κατά κάποιον τρόπο, ο άνθρωπος μπορεί να επηρεάσει τη ζωή του μέσω της συμπεριφοράς του και πώς η συνειδητή σκέψη και η θέληση παίζουν έναν ρόλο.

Ο άνθρωπος αποκτά κληρονομικά στη γέννησή του, μία βιολογική συγκρότηση που μπορεί να θεωρηθεί σταθερή και αμετάβλητη και περιλαμβάνει φυσι-

κές παρορμήσεις, χαρακτηριστικές για το ανθρώπινο είδος. Επίσης, στη διάρκεια της ζωής του, αποκτά μία πολιτιστική συγκρότηση που συνδέεται με το κοινωνικό περιβάλλον μέσω επικοινωνίας και άλλων επιρροών. Αυτή η πολιτιστική συγκρότηση, που μεταβάλλεται στην πάροδο του χρόνου, καθορίζει σε μεγάλο ποσοστό τις σχέσεις μεταξύ ατόμου και κοινωνίας. Η σύγχρονη ανθρωπολογία μας πληροφορεί - μέσα από τη συγκριτική εξέταση των λεγόμενων πρωτόγονων πολιτισμών - ότι η κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων διαφοροποιείται πολύ, ανάλογα με τα πολιτιστικά πρότυπα και τις μορφές οργάνωσης που κυριαρχούν. Πάνω σε αυτήν ακριβώς τη δυνατότητα θεμελιώνουν τις ελπίδες τους όσοι προσπαθούν να βελτιώσουν τους ανθρώπους: η βιολογική συγκρότηση δεν καταδικάζει τους ανθρώπους με εξολόθρευση μεταξύ τους ή με υποδούλωση σε κάποιο σκληρό προορισμό που μόνοι τους επέβαλαν.

Αν αναρωτηθούμε πώς πρέπει να αλλάξει η κοινωνική δομή και η πολιτισμική στάση του ατόμου ώστε η ανθρώπινη ζωή να γίνει όσο το δυνατόν πιο ευχάριστη, πρέπει να έχουμε συνειδητοποιήσει την ύπαρξη μερικών συνθηκών που δεν μπορούμε να τροποποιήσουμε. Όπως ήδη αναφέραμε, η βιολογική φύση του ανθρώπου δεν υπόκειται ουσιαστικά σε αλλαγές. Επίσης, οι τεχνολογικές και δημογραφικές εξελίξεις των τελευταίων αιώνων έχουν δημιουργήσει ορισμένες αμετάκλητες συνθήκες. Στους κοινωνικοποιημένους πληθυσμούς με σχετική πυκνότητα και ορισμένα αγαθά τελείως απαραίτητα για την ύπαρξή τους, υπάρχει απόλυτη ανάγκη για υπερβολικό καταμερισμό εργασίας και κεντρικά κατευθυνόμενη παραγωγή. Έχει οριστικά περάσει η εποχή - που φαίνεται ειδυλλιακή, όταν τη βλέπει κανείς αναδρομικά - όπου τα άτομα και οι σχετικά ολιγάριθμες ομάδες μπορούσαν να ζουν με πλήρη αυτόρκεια. Δεν θα ήταν υπερβολή να πει κανείς ότι η ανθρωπότητα σήμερα αποτελεί μια πλανητική κοινότητα παραγωγής και κατανάλωσης!

Μετά τα παραπάνω, μπορώ σύντομα να επισημάνω ποιά είναι, κατά τη γνώμη μου, η ουσία της κρίσης στην οποία βρίσκεται η εποχή μας: συνίσταται στις σχέσεις ατόμου και κοινωνίας.

Το άτομο έχει συνειδητοποιήσει όσο ποτέ την εξάρτησή του από την κοινωνία. Όμως, την εξάρτηση αυτή δεν τη νοιώθει ως πλεονέκτημα, ως έναν οργανικό δεσμό - μία προστατευτική δύναμη, αλλά μάλλον ως μία απειλή των φυσικών του δικαιωμάτων, ακόμη και ως κίνδυνο της οικονομικής του ύπαρξης. Επίσης, η θέση του μέσα στην κοινωνία είναι τέτοια, ώστε οι εγωιστικές τάσεις του χαρακτήρα του να οξύνονται συνεχώς, ενώ οι κοινωνικές του τάσεις - από τη φύση τους ασθενέστερες - να αμβλύνονται συνεχώς. Όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους θέση, υποφέρουν από αυτό το φαινόμενο άμβλυνσης. Αιχμάλωτοι του εγωισμού τους, νοιώθουν ανήσυχoi, αποκομμένοι και στερούνται τις απλές, φυσικές και πηγαίες χαρές της ζωής. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να βρει νόημα στη ζωή - που από μόνη της είναι σύντομη και επικίνδυνη - παρά μόνον αν προσφερθεί στην κοινωνία.

Η οικονομική αναρχία της καπιταλιστικής κοινωνίας, όπως εκδηλώνεται σήμερα, αποτελεί κατά τη γνώμη μου την πραγματική ρίζα του κακού. Αντικρούουμε μια τεράστια κοινότητα παραγωγών της οποίας τα μέλη αδιάκοπα προσπαθούν να ξεφορτωθούν μεταξύ τους τους καρπούς της συλλογικής τους δουλειάς - όχι με τη βία, αλλά πάντα στο πλαίσιο νομοθετημένων κανόνων. Από αυτήν την άποψη, είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι τα μέσα παραγωγής - δηλαδή, όλη η δυναμικότητα για την παραγωγή τόσο των καταναλωτικών προϊόντων όσο και των απαραίτητων για το συμπληρωματικό εξοπλισμό - ανήκουν νόμιμα, κατά το μεγαλύτερο μέρος, στους ιδιώτες.

Για απλούστευση, θα ονομάζω στην συνέχεια ως “εργάτες” όλους αυτούς που δεν συμμετέχουν στην ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής - μολονότι ο ορισμός αυτός δεν αντιστοιχεί με ακρίβεια στην καθιερωμένη έννοια. Η ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής είναι σε θέση να αγοράζει τη δύναμη εργασίας του προλεταριάτου. Βασικό σημείο της διαδικασίας αυτής είναι η σχέση μεταξύ του προϊόντος του εργάτη και της αμοιβής που αυτός παίρνει - και τα δύο μετρούμενα σε πραγματική αξία. Στο μέτρο που το συμβόλαιο εργασίας είναι “ελεύθερο”, η αμοιβή του εργάτη καθορίζεται όχι από την πραγματική αξία του προϊόντος της εργασίας του, αλλά από το ελάχιστο των αναγκών του προλεταριάτου και από τη σχέση μεταξύ της εργατικής δύναμης που χρειάζονται οι καπιταλιστές και του αριθμού των εργατών που ανταγωνίζονται για μία θέση εργασίας. Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι στην πράξη, όπως και στη θεωρία, η αμοιβή του εργάτη δεν καθορίζεται από την αξία του προϊόντος εργασίας. του.

Το ιδιωτικό κεφάλαιο τείνει να συγκεντρώνεται σε λίγους, εν μέρει λόγω του ανταγωνισμού μεταξύ των καπιταλιστών, και εν μέρει επειδή η τεχνολογική εξέλιξη και ο αυξανόμενος καταμερισμός εργασίας ευνοούν το σχηματισμό μεγάλων μονάδων παραγωγής σε βάρος των μικρότερων. Το αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι μια ολιγαρχία του ιδιωτικού κεφαλαίου, της οποίας η τεράστια εξουσία είναι αδύνατο να ελεγχθεί από μία δημοκρατική πολιτεία. Έτσι έχουν τα πράγματα, αφού τα μέλη της νομοθετικής εξουσίας που επιλέγονται από τα πολιτικά κόμματα - τα οποία βασικά χρηματοδοτούνται ή επηρεάζονται από τους καπιταλιστές - αποξενώνουν του πολίτες από τη νομοθετική εξουσία. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι αντιπρόσωποι του λαού δεν προσπατεύουν επαρκώς τα συμφέροντα των μη προνομιούχων κατηγοριών του πληθυσμού. Επίσης, όπως πράγματι συμβαίνει, οι καπιταλιστές μοιραία ελέγχουν - άμεσα ή έμμεσα - όλα τα δημόσια μέσα ενημέρωσης. Είναι έτσι εξαιρετικά δύσκολο - και στις περισσότερες περιπτώσεις αδύνατο - στον κάθε πολίτη να καταλήξει σε αντικειμενικά συμπεράσματα και να χρησιμοποιήσει έξυπνα τα πολιτικά του δικαιώματα.

Η κατάσταση που επικρατεί σε μία οικονομία θεμελιωμένη στην ιδιωτική ιδιοκτησία του κεφαλαίου χαρακτηρίζεται, λοιπόν, από δύο βασικές αρχές. Πρώτον, τα μέσα παραγωγής (το “κεφάλαιο”) ανήκουν σε ιδιώτες και οι ιδιοκτήτες τους τα διαθέτουν κατά το συμφέρον τους. Δεύτερον, οι συμβάσεις εργασίας

είναι ελεύθερες.

Υπό αυτό το πρίσμα, βέβαια, δεν υπάρχει καθαρά καπιταλιστική οικονομία. Συγκεκριμένα, αρκεί να παρατηρήσουμε ότι οι εργάτες έχουν επιτύχει — μέσα από μεγάλους και σκληρούς πολιτικούς αγώνες — μια βελτιωμένη μορφή της “ελεύθερης σύμβασης εργασίας” για ορισμένες κατηγορίες εργατών. Στο σύνολό της, όμως, η σημερινή οικονομία δεν διαφέρει καθόλου από τον “καθαρό” καπιταλισμό.

Η παραγωγή διαμορφώνεται με στόχο το κέρδος και όχι βάσει της χρήσης. Δεν υπάρχει καμιά πρόβλεψη ώστε αυτοί που θέλουν και μπορούν να εργαστούν να βρίσκουν πάντα απασχόληση. Σχεδόν πάντα, υπάρχει μια “στρατιά ανέργων”. Ο εργάτης ζει συνεχώς με το φόβο να χάσει το μεροκάματό του. Συγχρόνως, επειδή οι άνεργοι ή κακοπληρωμένοι εργάτες δεν συνιστούν μια υγιή αγορά, η παραγωγή καταναλωτικών αγαθών υφίσταται περιορισμούς και σκληρές δοκιμασίες. Η τεχνολογική πρόοδος συμβάλλει συχνά στην αύξηση της ανεργίας μάλλον, παρά στην ελάφρυνση του εργατικού μόχθου. Ο στόχος του κέρδους, σε συνδυασμό με τον ανταγωνισμό μεταξύ των καπιταλιστών, ευθύνεται για μία αστάθεια στη συγκέντρωση και χρήση του κεφαλαίου, γεγονός που οδηγεί σε αυξανόμενη ύφεση. Ο χωρίς περιορισμούς ανταγωνισμός οδηγεί σε μία τεράστια σπατάλη εργασίας και στον κατακερματισμό, που ήδη αναφέραμε, της κοινωνικής συνείδησης του ατόμου. Αυτός ο κατακερματισμός αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, το μεγαλύτερο κακό του καπιταλισμού. Ολόκληρο το εκπαιδευτικό μας σύστημα υποφέρει από αυτό το κακό. Ενσταλάζει στο σπουδαστή ένα υπερβολικό πνεύμα ανταγωνισμού και, εν όψει της μελλοντικής του σταδιοδρομίας, τον οδηγεί σε μία λατρεία της υλικής επιτυχίας.

Έχω πειστεί ότι δεν υπάρχει παρά ένας τρόπος να περιοριστούν αυτά τα δεινά: η εγκαθίδρυση μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας με ένα εκπαιδευτικό σύστημα που έχει κοινωνικούς στόχους. Σε μία τέτοια οικονομία, τα μέσα παραγωγής ανήκουν στο κοινωνικό σύνολο και χρησιμοποιούνται βάσει σχεδιασμού. Μια σχεδιασμένη οικονομία, που προσαρμόζει την παραγωγή στις ανάγκες του συνόλου, ανακατανέμει την εργασία μεταξύ όλων αυτών που είναι ικανοί να εργαστούν και εγγυάται τις βασικές ανάγκες σε όλους, άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Εξ άλλου, η καλλιέργεια των εσωτερικών κλίσεων που αρμόζουν σε ένα άτομο και η μόρφωσή του θα βοηθήσουν να αναπτύξει μέσα του το αίσθημα ευθύνης προς τους συνανθρώπους του, αντί να θεοποιεί τη δύναμη και την επιτυχία, όπως συμβαίνει σήμερα.

Πρέπει πάντως να υπενθυμίσουμε ότι μία οικονομία σχεδιασμένου τύπου δεν σημαίνει και σοσιαλισμό. Η σχεδιασμένη οικονομία μπορεί να οδηγήσει σε μια πλήρη καταπίεση του ατόμου. Η πραγμάτωση του σοσιαλισμού προϋποθέτει την επίλυση ορισμένων πολύ δύσκολων κοινωνικο-πολιτικών προβλημάτων: πώς θα εμποδιστεί η γραφειοκρατία - με την έντονη συγκέντρωση οικονομικής και πολιτικής ισχύος - να γίνει παντοδύναμη και ελεγκτατική; Πώς θα προστατευθούν

τα δικαιώματα του ατόμου και θα εξασφαλιστεί έτσι ένα δημοκρατικό αντίβαρο στη δύναμη αυτής τη γραφειοκρατίας;

Στη μεταβατική εποχή που ζούμε, είναι εξαιρετικά επείγον να καταστήσουμε διαφανείς τους στόχους και τα προβλήματα του σοσιαλισμού. Επειδή, στις σημερινές συνθήκες, η ελεύθερη και χωρίς περιορισμούς συζήτηση των προβλημάτων αυτών εμποδίζεται από ισχυρές προκαταλήψεις, θεωρώ ότι η δημιουργία του περιοδικού αυτού προσφέρει μεγάλες υπηρεσίες στο κοινό.

L. Russolo "Ο δυναμισμός του αυτοκινήτου", 1911